

Вукајло Глушчевић

ОПШТИНСКИ ИЗБОРИ У ПЉЕВАЉСКОМ СРЕЗУ 1936. ГОДИНЕ

У Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца пљеваљски крај је био подијељен на два среза: пљеваљски и бољанички.¹ Новом подјелом на бановине 1929. године образован је само пљеваљски срез,² у чијем саставу је било 12 општина, и то: бобовска, бољаничка, буковичка, готовушна, хоћевинска, илинобрдска, носаничка, матарушка, мељачка, отиловићка, пљеваљска и премћанска.³ Пљеваљски срез је тада заузимао површину од 1.293 квадратних километара.⁴ На том простору, према попису од 1931. године, било је 33.196 становника.⁵ Од тога 24.009 Срба и Црногораца и 9.187 муслимана.⁶ Изражено у процентима, то је износило 73% православног и 27% муслиманског становништва. Тај однос постепено се смањивао због повремених исељавања Муслимана у Босну и Турску. Узрок тог исељавања били су првенствено вјерска нетрпељивост и тешки услови живота.

С обзиром да је пљеваљски крај био запостављен, саобраћајно одсјечен, привредно и културно заостао, прено 80% становништва бавило се пољопривредом.⁷ У привредном погледу пљеваљски срез био је земљорадничко-сточарски крај са воћарством.

Аграрна реформа од 1931. створила је ситне сеоске посједе,⁸ који су се због прираштаја становништва и природне заосталости све више

1 Група аутора, „Прилог у крви (Пљеваљски срез 1941–1945)“, Пљевља 1969, стр. 42.

2 Исто.

3 „Алманах – шематизам Зетске бановине“, државна штампа, Сарајево 1931, стр. 342.

4 Исто, стр. 54.

5 „Прилог у крви“, стр. 42.

6 Исто.

7 Група аутора, „Црна Гора“, Београд 1976, стр. 842.

8 Група аутора, „Прилог у крви“, стр. 43.

уситњавали, тако да већина сеоских домаћинстава није могла себи обезбиједити егзистенцију.

Што се тиче сточарства, оно је било знатно развијеније од ратарства, али због слабог квалитета стоке и оно је било недовољно продуктивно. Стога је радно сељаштво у огромној већини било приморано да јефтино продаје своје производе, као и радну снагу запошљавајући се код имућних сељана, јер индустрије није ни било. И поред тога што у овом срезу није било индустрије, није ни било покушаја да се она развије, мада су за то постојали веома добри природни услови. Од индустријских предузећа у срезу су постојали рудник угља, електрична централа и три приватне пилане. Поред тога, некада веома развијено занатство постепено је изумирало, јер није могло да издржи конкуренцију индустријске робе коју је нудила трговина. Путна мрежа је такође била слабо развијена, а транспортних средстава било је веома мало (неколико камиона и путничких аутомобила).

О неразвијености овога краја најбоље говори податак да је према попису од 1931. године од укупног броја становника пљеваљског среза било свега око 630 запослених,⁹ као и то да је од укупног броја становника 68,3% мушкараца и 87,8% жена било неписмено.¹⁰

Према томе, привредна заосталост, одсуство индустрије, слабе саобраћајне везе, скупоба, експлоатација занатских радника и сиромашних сељана, шпекулације трговаца, ниске цијене пољопривредних производа, ситна сеоска домаћинства, прираштај становника – увећавали су број градске и сеоске сиротиње, која је постајала све погоднији медиј за манипулисање политичких странака.

Предизборна кампања за општинске изборе 1936. године била је веома жива. У тој кампањи Југословенска радикална заједница је у духу партијске идеологије, путем агитационих средстава, обећавала унапређивање пољопривреде и сточарства, развој путне мреже, подизање народне просвјете и културе, не оспоравајући при том ни Удруженој опозицији да изађе са својим програмом. Поред тога, ЈРЗ је дала упутство да њене организације у општинама истанку партијску кандидатуру и да се за кандидате за предсједнике општина истанку угледне личности способне за вођење општинске политике.

У тој предизборној кампањи и напредни омладинци водили су живу активност – против ЈРЗ и владе, а за основна народна права и слободе. Та се активност углавном спроводила путем писања и растурања летака, у којима су прави пријатељи слободе и демократије позивани у борбу против режима.

Иако партијска организација у пљеваљском срезу још није била формирана, утицај марксистички оријентисане омладине имао је утицаја и на општинске изборе, па су се поред листе ЈРЗ у мељачкој и косаничкој

9 Група аутора, „Црна Гора“, стр. 842.

10 Група аутора, „Прилог у крви“, стр. 49.

општини нашле и листе неопредијељених кандидата, а у премђанској општини и листа Удружене опозиције.

У дванаест општина пљеваљског среза истакнута су 33 кандидата. У шест општина (бобовској, бољанићкој, буковичкој, илинобрдској, хоћевинској и мељачкој) по три, у пет општина (готовушкој, матарушкој, отиловићкој, пљеваљској и премђанској) по два, а једино у косаничкој општини пет кандидата. На кандидационим листама било је пет муслимана и 28 Срба и Црногораца.

Што се тиче образовне структуре, од 33 кандидата један је био правник, један официр, два службеника, један занатлија, један полуматурант и 25 са четвороразредном основном школом.¹¹ Након предизборне кампање, општински избори одржани су 22. новембра 1936.¹²

Резултати избора по општинама:¹³

БОРОВСКА ОПШТИНА – гласало 239 бирача

За Милију Старчевића – ЈРЗ – 103

Драгољуба Божовића – ЈРЗ – 81

Живка Свркоту – ЈРЗ – 55

БОЉАНИЋКА ОПШТИНА – гласало 840 бирача

За Узеира Ченгића – ЈРЗ – 372

Симеуна Боровића – ЈРЗ – 317

Богдана Цупару – ЈРЗ – 115

БУКОВИЧКА ОПШТИНА – гласало 529 бирача

За Латифа Моћевића – ЈРЗ – 300

Илију Ковачевића – ЈРЗ – 129

Азиза Бавчића – ЈРЗ – 100

ГОТОВУШКА ОПШТИНА – гласало 477 бирача

За Баја Пивљанина – ЈРЗ – 296

Мила Вранеша – ЈРЗ – 181

ИЛИНОБРДСКА ОПШТИНА – гласало 796 бирача

За Ђола Џогаза – ЈРЗ – 365

Суља Ченгића – ЈРЗ – 220

Мирна Терзића – ЈРЗ – 211

КОСАНИЧКА ОПШТИНА – гласало 400 бирача

за Милоша Анђелића – ЈРЗ – 176

Јакова Лековића – неопредијељен – 118

11 Према казивању Комнена Церовића од 17. 11. 1987.

12 Народни лист, бр. 59, 1936.

13 Исто.

Бошка Лацмановића – ЈРЗ – 39
 Милића Петровића – ЈРЗ – 37
 Бошка Остојића – неопредељен – 30

МАТАРУШКА ОПШТИНА – гласала 432 бирача
 За Јока Кнежевића – ЈРЗ – 247
 Мила Вукашиновића – ЈРЗ – 185

МЕЉАЧКА ОПШТИНА – гласала 433 бирача
 За Милована Радовића – ЈРЗ – 209
 Радосава Зорића – неопређијељен – 127¹⁴
 Рала Рончевића – ЈРЗ – 97

ОТИЛОВИЋКА ОПШТИНА – гласала 363 бирача
 За Алексу Шаранчића – ЈРЗ – 254
 Сава Јоксовића – ЈРЗ – 109

ПЉЕВАЉСКА ОПШТИНА – гласало 1045 бирача
 За Богдана Ненадића – ЈРЗ – 798
 Теуфика Тахирбеговића – ЈРЗ – 247

ПРЕМЋАНСКА ОПШТИНА – гласала 574 бирача
 За Маринка Голубовића – ЈРЗ – 334
 Милоша Перуничича – УО – 240

ХОЋЕВИНСКА ОПШТИНА – гласао 401 бирач
 За Благоја Чепића – ЈРЗ – 226
 Бобрицу Ђачића – ЈРЗ – 100
 Слободана Драгаша – ЈРЗ – 75

Од дванаест изабраних предсједника општина, колико их је било у пљевачком срезу, сви су били јерезовци.

14 У „Народном листу“ бр. 59 из 1936. године је објављено да је већину гласова на изборима 1936. год. добио Радосав Зорић (неопређијељен); већину гласова добио је Милован Радовић, ЈРЗ, 209.